

дисципліни, тобто реалізувати професіоналізацію навчання.

Проаналізувавши можливості здійснення організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів у формі дистанційного курсу, можна дійти висновків, що така форма самостійної роботи сприяє більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, формує уміння пошуку оптимальних варіантів відповіді, рішень, навички наукового дослідження; розвиває навички роботи з електронними підручниками, першоджерелами, формує вміння користуватися сучасними засобами здобуття інформації; дозволяє студентам здійснювати самоконтроль на кожному кроці вивчення матеріалу, отримувати консультацію викладача, або почути думку іншого учасника курсу. Викладачам це дозволяє здійснювати систематичний контроль за ходом виконання студентами графіка самостійної роботи; здійснювати аналіз допущених помилок, виконаних робіт і давати їм попередню та підсумкову оцінку, бачити та об'єктивно оцінювати активність та результативність студентів в курсі.

Використана література:

1. Ключек Л. В. Психологічні аспекти організації самостійної роботи студентів // Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення: проблеми, досвід, методика : методичний вісник. – Вип. 2. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 18-26.
2. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков // Освіта України. – 2004. – 10 серпня. – С. 60–61.
3. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр “Академия”, 2004. – 416 с.
4. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М. Технологія створення дистанційного курсу : навчальний посібник / за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

Вассалатий Ю. В. Анализ возможностей организации самостоятельной работы студентов с использованием технологий дистанционного образования.

В статье осуществлен анализ проблем организации самостоятельной работы студентов с использованием технологий дистанционного обучения. Рассматриваются разные формы самостоятельной работы и возможности их реализации в дистанционном курсе на базе Moodle.

Ключевые слова: самостоятельная работа, процесс обучения, дистанционное образование, информационно-коммуникативные технологии, Moodle.

Vassalatii Yu. V. Analysis of possibilities of organization of independent work of students is with the use of technologies of the distance education.

In the article is carried out the analysis of problems of organization of independent work of students with the use of technologies of the distance education. The different forms of independent work and possibility of their realization are examined in the distance course on a base Moodle.

Keywords: independent work, teaching process, controlled from distance education, informatively-communicative technologies, Moodle.

Виселко А. Д.
Дніпропетровський університет економіки та права
імені Альфреда Нобеля

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ПРОДУКТИВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ ПРИ ПОВНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ЗАНУРЕННІ

У статті представлено загальну характеристику методики “занурення”, етапів впровадження програм англomовного занурення при викладанні спеціальних дисциплін в Дніпропетровському університеті економіки та права імені Альфреда Нобеля та запропоновано процедуру оцінювання

продуктивної мовленнєвої діяльності (говоріння і письма) студентів-економістів при повному англомовному зануренні в немовних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: повне занурення, оцінювання, продуктивна мовленнєва діяльність, говоріння, письмо.

Методика “занурення” (immersion), що базується на викладанні різних дисциплін шкільної або університетської програми мовою, яка для учнів є іноземною – це одна з найсучасніших і ефективних методик навчання англійській мові, особливо для професійних цілей [4; 6; 11]. На жаль, не дивлячись на поширеність і визнання цієї методики в країнах Європи та Америки, а також наявні докази її високої ефективності [4; 6; 11], у вузах України англомовне занурення при викладанні спеціальних дисциплін застосовується дуже мало.

Тим часом актуальність, і навіть насущна необхідність, впровадження програм англомовного занурення у викладання спеціальних дисциплін в немовних вузах України навряд чи може викликати сумніви. Саме їх використання може розв’язати проблему забезпечення міжнародної мобільності вітчизняних студентів. Крім того, програми занурення можна розглядати як ефективний засіб для того, щоб дати можливість українським фахівцям вільно здійснювати міжнародну професійну діяльність. Це пов’язано з тим, що англійська мова, як відомо, є загальноприйнятою мовою міжнародного професійного спілкування. Наявність такої можливості неабиякою мірою сприятиме якнайшвидшому і безболісному входженню країни в європейський і світовий економічний простір, її приєднанню як повноправного партнера до системи міжнародного розподілу праці, широкій міжнародній співпраці у всіх сферах.

Метою статті є загальна характеристика розробленої методики та описання особливостей оцінювання продуктивної мовленнєвої діяльності (говоріння та письма) студентів економічних напрямів підготовки при повному англомовному зануренні, впровадженому у викладання спеціальних дисциплін в Дніпропетровському університеті економіки та права імені Альфреда Нобеля.

Розроблена методика базується на поступовому і поетапному впровадженні різних (по рівню складності) програм англомовного занурення для забезпечення послідовної мовної і психологічної підготовки студентів до занурення найвищого рівня складності – повного англомовного занурення [8]. Повне занурення, яке інакше можна назвати власне зануренням, базується на тому, що цілий курс спеціальної дисципліни вивчається виключно англійською мовою. Не передбачені жодні спрощення і адаптації, направлені на врахування мовного розвитку студентів (початково передбачається, що рівень цього розвитку вже повинен бути вельми високим – не нижче B2) [1, с. 24]. В створеній методиці для забезпечення мовної і психологічної підготовки студентів до повного занурення передбачено дві більш прості програми англомовного занурення. Вони передують повному зануренню і готують до нього.

Перша з цих програм – підготовче занурення – впроваджується на другому курсі на заняттях з англійської мови і базується на всебічному моделюванні професійної діяльності майбутнього фахівця в іншомовній професійній комунікації мовою, що вивчається, на заняттях з цієї мови [2; 9]. Друга, складніша, програма попереднього занурення впроваджується також на заняттях з англійської мови на третьому році його вивчення у вузі. Ця програма базується на проведенні англомовних мікрокурсів зі спеціальних дисциплін (фінанси, менеджмент, маркетинг і ін.) в рамках курсу англійської мови [10].

Експериментально доведений успіх вказаних програм занурення [2; 9; 10] дозволив припустити, що підготовче і попереднє занурення забезпечують достатньо повну мовну і психологічну підготовку студентів до не менше успішної роботи в програмах повного англомовного занурення. Останнє проводиться вже не на заняттях з англійської мови, а на заняттях із спеціальних дисциплін на старших курсах (IV і V) економічного вузу. Саме це припущення перевірялося на останньому етапі дослідження, яке проводилося із залученням студентів, що спеціалізуються в області економіки (V курс). Повне англомовне занурення здійснюється в курсах дисциплін, розрахованих на 36 годин аудиторних занять по дві години занять на тиждень (один семестр). Стільки ж годин відводиться на самостійну

роботу студентів, а заняття в аудиторії розділяються на 18 годин лекцій і 18 годин практичних занять.

Лекції носять інтерактивний характер (постановка в ході лекції проблемних питань студентам, короткі обговорення з ними цих питань, відповіді на їх питання, що виникають в ході слухання лекції, і т.д.) В процесі слухання лекцій студенти повинні їх конспектувати (англійською мовою). На одній з останніх лекцій в курсі студенти одержують практичні завдання дослідницького характеру для самостійного індивідуального виконання. Від кожного студента вимагається віднайти з джерел в Інтернеті реальну інформацію, що стосується економічних процесів в одній дійсно існуючій фірмі або компанії (тобто потрібно самостійно накопичити масив інформації, що носить реальний, а не навчальний характер). На підставі цієї інформації студент повинен виконати цілком реальне економічне дослідження, за результатами якого передбачається написання звіту та представлення його у вигляді усної презентації з подальшими відповідями виконавця роботи на питання і обговоренням всією групою студентів.

Практика застосування програм повного англомовного занурення в спеціальні дисципліни однозначно доводить:

1. Впровадження програм повного англомовного занурення після "пропускання" студентів економічного вузу через програми підготовчого і попереднього занурення є не тільки цілком реальним, але й практично високо ефективним.

2. Повне англомовне занурення жодною мірою не знижує рівня засвоєння студентами предметного змісту дисципліни, що вивчається, в порівнянні із звичайним шляхом вивчення цієї дисципліни рідною мовою. T. Dudley-Evans та M. J. St. John називають змістовну частину курсу терміном *carrier content* [7].

3. Повне англомовне занурення дуже високою мірою підвищує рівень володіння студентами англійською мовою для професійного спілкування, навіть дещо виводячи це володіння за межі рівня C1 у бік рівня C2 [1, с. 36].

4. Повне занурення різко підвищує навчальну мотивацію студентів як в плані мовної підготовки, так і в плані оволодіння предметним змістом (*carrier content*) спеціальної дисципліни.

Однією з найсуттєвіших проблем в практиці впровадження програм повного занурення є оцінювання навичок та вмінь студентів у різних видах мовленнєвої діяльності, оскільки воно має здійснюватись непомітно для самих студентів, без виконання спеціальних вправ, тестів тощо.

Як вже відмічалось студенти отримують цілком реальне пошукове, а не навчальне завдання, за результатами якого готується письмовий звіт та усна презентація, які і дають змогу оцінити письмо та говоріння студентів паралельно з оцінюванням змістовної частини звіту та виступу перед аудиторією. Для оцінки рівня розвитку у студентів цих видів англомовної мовленнєвої діяльності застосовувалися дві системи критеріїв, запропоновані А. Д. Коеном [5].

Для оцінювання говоріння застосовано систему з 7-и критеріїв, які були підлаштовані під конкретне завдання та сформульовані наступним чином:

1. Відповідність презентації вимогам до формату та змісту усних англомовних презентацій наукового й виробничого характеру, повнота й правильність розкриття змісту виконаної роботи, адекватність оформлення презентації ілюстративним матеріалом (наприклад, слайдами в PowerPoint).

2. Темп і швидкість мовлення, що відповідають нормальному середньому темпу, характерному для носіїв англійської мови при проведенні офіційних доповідей і презентацій.

3. Граматична, лексична й вимовна правильність мовлення (навіть комунікативно-незначущі помилки знижували кількість набраних студентом балів, тому що в цьому випадку здійснюється *підготовлена* мовленнєва діяльність, що є характерною для реальних офіційних доповідей, презентацій і т.д.)

4. Змістовна, логічна і мовна зв'язність мовлення при проведенні презентації.

5. Розманітність граматики та лексики, використаної студентом при говорінні.

6. Обсяг говоріння (тривалість презентації повинна бути не менше 5-7 хв.).

7. Правильне розуміння на слух питань, що ставляться аудиторією, під час обговорення презентації та уміння відповідати на ці питання адекватно як за змістом, так і за мовною формою.

Вищевказані критерії дозволяють оцінити якісно і кількісно навички усного мовлення, причому не тільки монологічного, а й діалогічного.

Відповідність кожному із критеріїв оцінювалась максимум 10 балами, тобто всього можна було набрати не більше 70 балів. Звичайно, оцінювання здійснюється викладачем, який має дві вищі освіти: філологічну (викладач англійської мови) і економічну. Іноді, для більшої об'єктивності, оцінювання говоріння та змісту здійснюється окремими викладачами (мови та економіки). В цьому випадку обидва компетентні судді незалежно один від одного оцінюють говоріння кожного студента в балах, а потім виставляється єдина середня оцінка.

Якість письмових звітів про виконану роботу за мовними характеристиками цих звітів оцінюється за ідентичною процедурою. При цьому застосовуються 6 критеріїв оцінки рівня розвитку навичок і вмінь письмового мовлення:

1. Змістова відповідність звіту виконаній пошуково-дослідницькій роботі, повнота розкриття виконаної роботи, точність і ефективність формулювань (*accuracy and effectiveness* по Н. Брігеру) з точки зору донесення до читача суті роботи та її результатів [3, с. 4-5].

2. Відповідність формату і стилю наукового звіту, прийнятим в англійськомовних країнах.

3. Лексична, граматична, синтаксична і орфографічна правильність (навіть комунікативно-незначущі помилки знижують кількість балів).

4. Змістова, логічна і мовна зв'язність написаного.

5. Різноманітність граматики та лексики, використаних студентом.

6. Обсяг (не менше 3-5 сторінок, набраних на комп'ютері 14 кеглем через півтора інтервалу).

Відповідність кожному із критеріїв також оцінюється максимум в 10 балів, тобто всього при оцінюванні своєї роботи студент може набрати не більше 60 балів.

За допомогою описаної процедури можна досить об'єктивно оцінити не тільки рівень розвитку англійськомовної продуктивної мовленнєвої діяльності студентів, а й знання змісту спеціальної дисципліни, відповідність якому закладена в описаних вище критеріях. Саме зміст (*carrier content*) є головним при проведенні підсумкового контролю вивчення спеціальної дисципліни за методикою повного занурення, тому в даній статті описано методику оцінювання лише продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння та письма), за допомогою яких і відображається знання змісту. Для переведення суми балів, отриманих студентом за говоріння (презентація – максимум 70 балів) та письмо (звіт – максимум 60 балів), в 100-бальну рейтингову шкалу застосовується формула $P(total) : P(max) \times 100(\%)$, де $P(total)$ – отримані бали, а $P(max)$ – максимально можливі бали (в нашому випадку 130). Для виставлення підсумкової оцінки в Дніпропетровському університеті економіки та права імені Альфреда Нобеля застосовується таблиця відповідності:

Т а б л и ц я 1

Відповідність шкал оцінювання

Рейтинг ДУЕП	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною (чотирибальною) шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (дуже добре)
70-79	C	4 (добре)
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	3 (достатньо)

Рейтинг ДУЕП	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною (чотирибальною) шкалою
30-49	FX	2 (незадовільно) – потрібно допрацювати матеріал перед тим, як складати*
0-29	F	2 (незадовільно) – з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

При проведенні інших видів контролю, наприклад, тематичного, або проміжного, можна оцінювати і два інші види мовленнєвої діяльності – слухання та читання. В програмах повного занурення контроль навичок слухання здійснюється при перевірці розуміння змісту лекції, а читання – при перевірці матеріалу, прочитаного студентом самостійно при підготовці до семінарського заняття. Звичайно, оцінювання рівня розвиненості навичок слухання та читання відбувається за окремими критеріями, описання яких не є метою даної статті.

Використана література:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. *Тарнопольский О. Б., Кожушко С. В.* Методика обучения английскому языку для делового общения. – К. : Ленвіт, 2004. – 192 с.
3. *Brieger N.* Teaching Business English handbook. – York : York Associates, 1997. – 192 p.
4. *Calvé P.* L'immersion au Canada. – Paris : Didier Erudition, 1991. – 138 p.
5. *Cohen A. D.* Assessing language ability in the classroom. – Boston (MA) : Heinle & Heinle Publishers, 1994. – 394 p.
6. *Cummins J.* Immersion education for the millennium: what we have learned from 30 years of research on second language immersion. – 2000. – Retrieved December 12, 2002 from. – Режим доступу : <http://www.itechilearn.com/cummins/immersion2000.html>.
7. *Dudley-Evans T., St. John M. J.* Development in ESP. A multi-disciplinary approach. – Cambridge : Cambridge University Press, 1998. – 301 p.
8. *Johnson R. K., Swain M.* Immersion education: International perspectives. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – 315 p.
9. *Tatopolsky O., Kozhushko S.* Acquiring Business English in a quasi-natural business environment: A method of teaching business English to students of Business and Economics / Working Papers in Educational Linguistics. – Philadelphia : University of Pennsylvania, 2003. – 18, № 2. – P. 55-88.
10. *Tatopolsky O., Kozhushko S.* Immersion into finances: Teaching Finances or teaching Business English?/Business Issues. – 2005. – Issue 1. – P. 8-11.
11. *Walker C. L., Tedick D. J.* The complexity of immersion education: Teachers, addresses and issues // Modern Language Journal. – 2000. – Vol. 1, № 84. – P. 931-940.

Выселко А. Д. Особенности оценивания продуктивной речевой деятельности студентов-экономистов при полном англоязычном погружении.

В статье представлена общая характеристика методики “погружения”, этапов внедрения программ англоязычного погружения при преподавании специальных дисциплин в Днепропетровском университете экономики и права имени Альфреда Нобеля и предложена процедура оценивания продуктивной речевой деятельности (говорение и письмо) студентов-экономистов при полном англоязычном погружении в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: полное погружение, оценивание, продуктивная речевая деятельность, речь, письмо.

Vyselko A. D. The peculiarities of assessing productive language skills of students in Economics in total English immersion programs.

The article contains the general overview of immersion and stages of English immersion programs implementation in teaching special disciplines at Alfred Nobel University of Economics and Law, Dnipropetrovsk. The procedure for assessing spoken production and writing skills of students in Economics in total English immersion programs is suggested.

Keywords: complete immersion, evaluation, productive vocal activity, speech, letter.